

aard' wordt gesignaleerd, maar het woord emancipatie niet gehanteerd³⁵. Hoe onhelder het begrip nog was, bewijst een herdenkingsartikel over Schaepman bij diens dood, geciteerd in *De Maasbode* van 24 januari 1903: 'De groote verdienste van Dr. Schaepman is, dat hij heeft voortgezet en voleind de emancipatie der Nederlandsche katholieken, zooals deze begonnen was door Alberdingk Thijm, Mgr. Smits, Dr. Nuijens en zooveele andere katholieke mannen. Als staatsman is hij in veler oogen minder goed geslaagd . . .' Wanneer een man als P. J. M. Aalberse in 1899 de 'ordering naar beroepsstanden' verdedigt³⁶, luidt dit in ieder geval de verschuiving van de emancipatie als vrijheidsstreven naar emancipatie als specifieke participatie aan de herstructurering van de samenleving in.

J. A. Bornewasser

UIT DE GEDACHTENWISSELING (2)

Theorie en praktijk

60

Bieden sociologische theorieën over emancipatie een verklaring voor (bijvoorbeeld) de ontwikkelingen van Rooms-Katholieken en Gereformeerden in de negentiende eeuw?

Geconstateerd moet worden dat dit voor de Rooms-Katholieken slechts gedeeltelijk het geval is. Toen zij na 1795 gingen deelnemen aan het politieke leven hebben zij zich in de nieuwe situatie voorlopig beperkt tot het oprichten van staties, parochies, opleidingsinstituten voor de clerus, eigen tijdschriften (waarin het begrip "emancipatie" nauwelijks voorkomt). De nieuwe mogelijkheden werden beleefd door geprononceerde figuren; voor de massa veranderde er, meer dan een halve eeuw lang, niet veel. Er was geen "zelfbeeld". Daaraan moest eerst worden gewerkt (Daarom sprak L. J. Rogier liever van "herleving" dan van "emancipatie"). Toen dit langzaam werd bereikt, deed zich een specifiek probleem voor: de spanning tussen profiteren van een situatie en haar tegelijk verfoeien. De R.K. kerk heeft, krachtens haar aard, decennia lang althans in principe een ongelijkwaardige maatschappij voorgestaan.

35. Vgl. evenwel *Kath.* CX (1896) 61 - 77.

36. *Kath.* CXVI (1899), 336.